

YAPI DENETİMİNDE ELEKTRİK MÜHENDİSLERİNİN YERİ VE SORUMLULUKLARI

Ayşe Levzan SÜZÜK

Elektrik Elektronik Mühendisi

e-posta: lerzan.suzuk@emo.org.tr

Anahtar Sözcükler: Proje müellifi, denetçi mühendis, teknik uygulama sorumlusu

ÖZET

2001 yılından bu yana fenni mesuliyet için iki ayrı sistem uygulanmaktadır. Pilot il olarak seçilen 19 ilde fenni mesuliyet Yapı Denetim firmaları ve burada çalışan denetçi mühendisler tarafından; diğer illerde ise serbest çalışan mühendisler tarafından yerine getirilmektedir. Her iki sistemin uygulanmasında da sorunlar vardır. Üyelerimiz aldıkları sorumluluğun bilincinde değildir. Ve ne yazık ki gereği gibi hizmet verilmemektedir. Hizmet kalitesinin artırılması için EMO yöneticilerimize görevler düşmektedir. Bu bildiride her iki sistemin karşılaştırılması yapılmaya çalışılmıştır.

1. GİRİŞ

1985 yılında yürürlüğe giren 3194 sayılı imar kanunu küresel etkenlerle değiştirilmeye çalışılmış, bazı üniversitelere yeni tasarılar hazırlanması konusunda görevler verilmiştir. Buradaki asıl amaç planlama mevzuatı ile yapı ruhsat mevzuatını ayırmaktır. Çünkü küresel gelişmelerde sigorta sistemi önem kazanmaktadır. Ülkemizde ise bu sistem konutların imalatı süreci bakımından gelişmemiştir. Şehircilik kurallarına uygun olmayan, zemin kalitesine dikkat etmeyen planlamalar, denetimsiz inşaatlar, kaçak yapılaşmaya göz yumularak açıkça teşvik edilmesi, oy kaygılarıyla çıkarılan imar afları arsa ve yapı sektörünü bir rant sektörü haline getirmiştir.

Taslaklar hazırlanırken ülkemiz 1999 yılında büyük Marmara Depremi felaketini yaşamıştır. Resmi rakamlarla 20.000, gayri resmi rakamlara göre 50.000 civarında insanımızı kaybettiğimiz, kentlerin, sanayinin, ülke ekonomisinin ağır yıkımlar yaşadığı bu büyük felaketten sonra alelacele 19 pilot il belirlenerek 595 sayılı KHK ile inşaatlarda denetim standartları getirilmiştir. Sadece denetim hizmeti ile iştigal eden, ortakları mimar ve mühendislerden oluşan, sermaye gücü ve çalışmak istediği iller bakımından gruplandırılan yapı denetim firmaları kurulmuştur. KHK ile zorunlu mali sorumluluk sigortası da yürürlüğe girmiştir. Ana muhalefet partisi olan Fazilet partisinin Anayasa mahkemesine başvurusu sonucu 595 sayılı KHK iptal edilmiştir.

Kısa bir süre sonra yine 19 pilot ili kapsayan 4708 sayılı Yapı Denetim Kanunu çıkarılmıştır. (29-06-2001)

2001 yılından bu yana yapıların denetimi 19 pilot ilde Yapı Denetim Kanunu uyarınca Yapı Denetim firmalarınca, diğer illerde ve 200m2 altındaki yapılarda ise 3194 sayılı İmar Kanunu uyarınca fenni mesuller tarafından yapılmaktadır. Dikkat edilmesi gereken en önemli konu ise bir depremde en çok hasar gören kamu binalarının her iki kanunda da kapsam dışı bırakılmasıdır. Yine aynı şekilde hukuken denetimli yapılması gereken TOKİ inşaatlarının da yapı denetim dışı kalmasıdır.

Her iki kanun da esas eksiklik sigorta mevzuatıdır.

Her iki kanunda da denetim hizmeti mühendislerce verilmektedir. 4708’de inşaatın her sürecinin denetlenmesini zorunlu kılan, tutanaklar, testler, deney raporlarını zorunlu kılan mimar, inşaat, makine ve elektrik mühendislerinin bir ekip halinde çalışmasını sağlayan, ortaklarının mühendislerden oluştuğu firmalar vardır. 3194 de ise birbirinden bağımsız gerçek kişi veya firmalardan oluşan serbest çalışan mimar, inşaat, makine ve elektrik mühendisleri tarafından Teknik Uygulama sorumluluğu üstlenilerek denetim hizmeti verilmektedir.

Yani kamusal bir hizmet olarak nitelenen denetim hizmeti her iki sistemde de özel sektör tarafından denetlenmektedir. 4708 ile kamusal bir hizmetin özel sektöre devri diye bir olgu söz konusu değildir.

Yapı Denetim firmaları iş ve işlemlerinde direk Bayındırlık Bakanlığı ve ruhsat veren ilgili idarelerle çalışmakta, her ikisi tarafından da denetlenmektedirler. Görevini gereği gibi yerine getirmeyen firma ve denetçiler için ağır cezai yaptırımlar vardır. Hizmet kusurlarından dolayı kamu görevlisi gibi yargılanırlar. Çünkü yasa açık bir ifadeyle “sorumluluk” vermiştir. Hukuken sorumluluk ifadesi denetçi mühendisler ve firma ortaklarına görevi kötüye kullanmadan yargılanma, idari ceza (belgesinin geçici veya süreli iptali), ve tazminat (maddi tazminat, yoksun kalma tazminatı, manevi tazminat) ödeme yolunu açmaktadır. Bu sorumluluk her bir branş için kendini ilgilendiren kısmına değil, bir ekibin tamamına aittir. Kanun ayrıca bu sorumlulukları proje müellifi, mal sahibi ve müteahhit için de öngörmüştür.

Teknik uygulama sorumluları ise üstlendikleri hizmette yeterince denetlenmemektedirler. Yapım sürecinde hizmet verdiklerini belgeleyecekleri hiçbir tutanak için zorunluluk yoktur. Ne meslek odalarının ne de bakanlığın bir denetimi söz konusu

değildir. Sadece ruhsatı veren ilgili idaresi denetim yapıyorsa denetlenmektedirler. Belediyelerin kadro yeterliliği ise hepimizce bilinmektedir.

Denetçi mühendis olmak için 12 yıl meslek deneyimi aranmaktadır. Okuldan yeni mezun olan SMM belgesi alan bir mühendis TUS olabilmektedir.

Denetçi mühendisler Bakanlığın açacağı eğitim programlarına katılmak zorundadırlar. Eğer 2 eğitim programına katılmazlarsa belgeleri iptal edilir ve bir daha yenilenmez. SMM mühendisler için ise kendilerini geliştirici böyle bir eğitim zorunluluğu yoktur.

Denetçi mühendisler, denetçi olmadan önce verdikleri proje hizmetleri için, yapı denetimde görev aldıkları için ya yapı denetim sisteminden çıkarılmaya zorlanmakta ya da eski projelerinin müellifliğinden noter kanalıyla istifa etmektedirler. 3194 sayılı kanunun uygulandığı illerde ise proje müellifi SMM aynı zamanda TUS olmaktadır.

2001 yılından bu yana pilot illerde uygulanan Yapı Denetim sisteminin de kendi içinde eksiklikleri vardır. Üç yıla yakın zamandır Bakanlık ile Yapı Denetim firmalarının ortaklaşa hazırladıkları yönetmelik değişikliği son aşamadır. Tam olmasa bile bazı sorunların çözümü kolaylaşacaktır.

TUS uygulanan illerdeki açılımları üretmek de İç yönetmeliklerini hazırlayan komisyonlarımızın, yöneticilerimizin sorumluluğundadır.

Elektrik mühendislerinin her iki sistemde de görevlerini yeterince yerine getirdiğini söylemek gerçekçi olmaz. Mühendisler olarak bizlerin önce kendimizi sorgulamamız, etik değerlerimizi öne çıkarmamız, alacağımız sorumluluğun bilincine varmamız gerekmektedir.

SONUÇ

Bu bildiriyi hazırlamaktaki amacım her iki sistem de de aslında ağır sorumluluk aldığımız denetleme görevimize dikkat çekmektir. Attığımız imzanın ne

demek olduğunu anlamak, anlatabilmektir. Bildirinin ekinde her iki sistemdeki ilgili yasa ve yönetmeliklerin yasal karşılaştırmalarını sunuyorum.

Bir diğer amacım da Meslek örgütümüz EMO nun 2001 yılından beri yalnız bıraktığı denetçi ve yardımcı kontrol elektrik mühendislerinin

yani yaklaşık 15 bin üyesinin sorunlarına dikkat çekmektir.

Unutmayalım ki sistemleri kuranlar ve uygulayanlar insanlardır. En iyi sistem uygulayıcılar elinde felaketler yaratabilir, en eksikli sistem uygulayıcılar elinde harikalar yaratabilir.

4708 VE 3194 SAYILI KANUNLARA GÖRE FENNİ MESULİYET ÜSTLENEN FİRMA VE MÜHENDİSLERİN KARŞILAŞTIRILMASI	
4708 SAYILI YASAYA GÖRE YDK VE DENETÇİ MÜHENDİSLER	3194 SAYILI YASAYA GÖRE TEKNİK UYGULAMA SORUMLUSU MÜHENDİSLER
Bakanlıktan aldığı izin belgesi ile çalışır	Oda yönetiminin verdiği SMM belgesi ile çalışır
Yapı denetim kuruluşu denetim faaliyeti dışında başka ticarî faaliyette bulunamaz. Bu kuruluşun denetçi mimar ve mühendislerinin, denetim faaliyeti süresince başkaca meslekî ve inşaat işleri ile ilgili ticarî faaliyette bulunmaları yasaktır.	TUS , proje çizimi, taahhüt, işletme bakım hizmetleri ,malzeme satımı Ticari anlamda bir kısıtlamaları yoktur.
Nama yazılı ödenmiş sermayelerinin tamamının, mimar veya mühendisler için ait olması zorunludur.	En olumsuz şartta sermayenin %51 inin TMMOB üyesinin,%2-Osinin de EM olması gerekmektedir.
Yapı denetim kuruluşlarının denetleyebilecekleri toplam yapı inşaat alanı 720.000 m2'yi geçemez.	
e) Kurulusta asgari; - Bir denetçi mimarın, - Bir proje denetçisi inşaat mühendisinin, - Üç yapı denetçisi inşaat mühendisinin, - İki denetçi makina mühendisinin, - Bir denetçi elektrik mühendisinin bulunması zorunludur.	
Mesleğinde fiilen en az 12 yıl çalıştığına dair ilgili kurum ve kuruluşlardan alınacak belgeler,	TUS için bir deneyim zorunluluğu yoktur.
Yapı Denetim Komisyonunca verilen denetçi belgeleri 5 yıl için geçerli olup, 5 yılın sonunda yenilenmeyen denetçi belgesi hükümsüz sayılır.	SMM belgeleri her yıl yenilenir
Denetçi belgesine sahip olan mimar ve mühendisler, Bakanlığın veya Bakanlıkça uygun görülen kurum ve kuruluşların açacakları hizmet içi eğitim programlarına katılmak zorundadırlar. Yapı Denetim Komisyonunca uygun görülen ve geçerli bulunan belgelenmiş hastalık, tabii afet vb. sebepler olmadan iki defa kursa katılmayanların denetçi belgeleri iptal edilir, sicillerine işlenmek üzere yapı denetim kuruluşuna bildirilir.	TUS nun hizmet içi eğitimi konusunda bir zorlama yoktur.
Denetçi elektrik mühendisleri; proje ve yapı denetimini yaparlar. Denetim yetkisi sınırları 120.000 m2 dir	EMO tarafından TUS sınırı da 120.000 m2 olarak kabul edilmiştir.
Yardımcı kotrol elektrik mühendisi inşaatın %60 seviyesinde istihdam edilir .Yetki sınırı 120.000 m2 dir.	Yardımcı kontrol elemanı zorunluluğu yoktur.

Proje müelliflerince hazırlanan, yapının inşa edileceği arsa veya arazinin zemin ve temel raporları ile uygulama projelerini ilgili mevzuata göre incelemek, proje müelliflerince hazırlanarak doğrudan kendilerine teslim edilen uygulama projesi ve hesaplarını kontrol ederek, ilgili idareler dışında başka bir kurum veya kuruluşun vize veya onayına tabi tutulmadan, ilgili idareye uygunluk görüşünü bildirmek.	Proje müellifi genellikle TUS üstlenen SMMdir.
18-Denetçi mimar/mühendis olduğu halde, YİBF belgelerinde proje müellifliği üstlenmiş olduğu tespit edilen elemanların; A)Şirket ortağı denetçi mimar/mühendis ise: Hisse devrini gerçekleştirmesi ve T.Tic.Sicil Gazetesinde ilanı, Denetçi mimar/mühendis noter kanalıyla istifası, B)Denetçi mimar/mühendis ise: Denetçi mimar/mühendisin noter kanalıyla istifası, C)Şirket ortağı ise: Hisse devrini gerçekleştirmesi ve T.Tic.Sicil Gazetesinde ilanı, D)Müellifliği üstlenilen projenin geri çekildiğinin ilgili idarece yazılı teyidinin yapılması, (A-B-C-D) maddelerinden ilgilinin durumuna uyan husus gerçekleştirilmeden görevli olduğu Yapı denetim firmasına YİBF verilmeyeceği, E)Denetçi mimar/mühendislerin proje müellifliğini geri çekmesi ve ilgili idarelerce teyidinin yapılması durumunda, eski YİBF belgesi iptal edilerek, yeni belge verilecektir.	Kısıtlama konusunda bir açıklık bulunmamaktadır
d) Yapım işlerinde kullanılan malzemeler ile imalatın proje, teknik şartname ve standartlara uygunluğunu kontrol etmek ve sonuçlarını belgelendirmek, malzemeler ve imalatla ilgili deneyleri yaptırmak.	3194 de bir açıklama, zorlayıcı ifade yoktur
e) Yapılan tüm denetim hizmetlerine ilişkin belgelerin bir nüshasını ilgili idareye vermek, denetimleri sırasında yapıda kullanılan malzeme ve imalatın teknik şartname ve standartlara aykırı olduklarını belirledikleri takdirde, durumu bir rapor ile ilgili idareye ve il sanayi ve/veya ticaret müdürlüklerine bildirmek. f) İş yerinde, iş güvenliği ve işçi sağlığı konusunda gerekli tedbirlerin alınması için yapı müteahhidini yazılı olarak uyararak, uyarıya uyulmadığı takdirde durumu ilgili bölge çalışma müdürlüğüne bildirmek.	3194 de bir açıklama, zorlayıcı ifade yoktur
g) Ruhsat ve eklerine aykırı uygulama yapılması halinde durumu üç iş günü içinde ilgili idareye bildirmek.	Madde 28 – Yapının fenni mesuliyetini üzerine alan meslek mensupları yapıyı ruhsat ve eklerine uygun olarak yaptırmaya, ruhsat ve eklerine aykırı yapılması halinde durumu üç iş günü içinde ruhsatı veren belediyeye veya valiliklere bildirmeye mecburdurlar. Bu ihbar üzerine 32 nci maddeye göre işlem yapılır.
h) Yapının ruhsat eki projelerine uygun olarak kısmen veya tamamen bitirildiğine dair ilgili idareye rapor vermek.	3194 de bir açıklama, zorlayıcı ifade yoktur

MADDE 6. — Yapı denetim kuruluşunun görevden ayrılması veya mimar ve/veya mühendislerinden birinin, herhangi bir sebeple yapı ile ilişkisinin kesilmesi halinde yapı denetim kuruluşu durumu; gerekçeleri ile birlikte en geç üç iş günü içinde yazılı olarak Bakanlığa ve ilgili idareye bildirir. Aksi takdirde kanunî sorumluluktan kurtulamaz. Bu durumda; yapı sahibince, yeniden yapı denetim kuruluşu görevlendirilmedikçe veya yapı denetim kuruluşunca, ayrılan mimar ve/veya mühendislerin yerine yenisi işe başlatılmadıkça ilgili idarece yapının devamına izin verilmez. YDK görevden ayrılan mühendisinin yerine görevli bildirmediği takdirde internet üzerinden hiçbir işlemini gerçekleştiremez. Sadece o işe ilişkin değil, tüm işlere ilişkin işlemleri kilitlenir.	Yapının, fenni mesuliyetini üzerine almış olan meslek mensubu, bu vazifeden çekildiği takdirde, tatil günleri hariç, üç gün içinde, mucip sebepleriyle birlikte keyfiyeti yazılı olarak ilgili idareye bildirmekle mükelleftir, aksi takdirde kanuni mesuliyetten kurtulamaz.
Yapı denetim kuruluşlarının ve bu kuruluşların mimar ve mühendislerinin yapı denetimine ait sicilleri, ilgili idare tarafından verilen sicil raporlarına göre yapı denetimi komisyonunca tutulur.	Belediye ve mücavir alan sınırları içinde özel inşaat yapan müteahhitlerin sicilleri belediyelerce, bu hudutlar dışında özel inşaat yapanların sicilleri de valiliklerce tutulur. TUS hakkında sicil tutulması konusunda 3194 de açıklık yoktur
Sicillerin Tutulması Madde 16 — Yapı denetim kuruluşlarının denetçi mimar ve mühendislerinin sicil raporları; her yıl sonunda yapı ruhsatını veren ilgili idare tarafından, Örnek-13'e göre düzenlenerek onaylanır ve Yapı Denetim Komisyonuna gönderilir. Yapıda görevli olup inşaat seviyesinden dolayı fiilen görevine başlamamış olan denetçi mimar ve mühendisler için bu süre içinde sicil raporu düzenlenmez. Yapı denetim kuruluşlarının sicil raporları; denetledikleri her yapı için yapı kullanma izninin alındığı veya yapı ile ilişkisinin kesildiği tarihten itibaren 30 gün içerisinde ilgili idare tarafından Örnek-14'e göre düzenlenerek onaylanır ve Yapı Denetim Komisyonuna gönderilir. Ortalama sicil puanı 60 (altmış) puanın altında olan yapı denetim kuruluşları ile denetçi mimar ve mühendisler olumsuz sicil almış sayılırlar. Olumsuz sicillerin somut bilgi ve belgelere dayandırılması zorunludur. Olumsuz sicil alan yapı denetim kuruluşları ile denetçi mimar ve mühendisleri, Yapı Denetim Komisyonunca yıl içinde yazılı olarak uyarılır. Son üç yılda, üç defa olumsuz sicil almış olan yapı denetim kuruluşları hakkında, Yapı Denetim Komisyonunca 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanunun 8 inci maddesi gereğince işlem yapılır. Üst üste iki yıl olumsuz sicil alan denetçi mimar ve mühendislerin belgeleri Yapı Denetim Komisyonunca iptal edilir, durum ilgili meslek odalarına bildirilir. Denetçi belgelerinin geçerli olduğu süre içerisinde üç kez olumsuz sicil alan denetçi mimar ve mühendislerin belgeleri yenilenmez.	TUS olan SMMin sicili tutulmamaktadır.

MADDE 9. — Bu Kanun hükümlerinin uygulanması sırasında görevini ihmal eden veya kötüye kullanan yapı denetim kuruluşunun ortakları, yöneticileri, mimar ve mühendisleri, yapı müteahhidi, proje müellifi ile laboratuvar görevlileri 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 3 üncü bab, 4 üncü faslındaki görevi ihmal ve görevi kötüye kullanma ile ilgili hükümlerine göre cezalandırılır. Yapı denetim kuruluşunun izin belgesi alma aşamasında gerçeğe aykırı belge düzenlendiğinin izin belgesi verildikten sonra anlaşılması halinde, izin belgesi derhal iptal edilir ve ayrıca gerçeğe aykırı belge düzenlemekten, bu belgeleri düzenleyenler hakkında suç duyurusunda bulunulur. Yapılar ile ilgili diğer düzenlemeler ile yapıların uğramış olduğu yıkım ve zararlardan dolayı genel hukuk hükümleri uygulanır. Bu madde uyarınca hükmolunacak cezalar paraya çevrilemez ve tecil edilemez. Bu Kanuna aykırı fiillerden dolayı hükmolunan kesinleşmiş mahkeme kararları, Cumhuriyet savcılıklarınca Bakanlığa ve mimar ve mühendislerin bağlı olduğu meslek odalarına bildirilir.	Ceza hükümleri: Madde 42 – Ruhsat alınmadan veya ruhsat veya eklerine veya imar mevzuatına aykırı olarak yapılan yapının yapı sahibine ve müteahhidine, istisnalar dışında özel parselasyon ile hisse karşılığı belirli bir yer satan ve alana 500 000 TL.’ dan 25 000 000 liraya kadar para cezası verilir. Ayrıca fenni mesule bu cezaların 1/5’i uygulanır. Birinci fıkrada belirtilen fiiller dışında bu Kanunun 28, 33, 34, 39 ve 40 ıncı maddeleri ile 36 ncı maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen yükümlülükleri yerine getirmeyen mal sahibine, fenni mesule ve müteahhide 500 000 TL.’ dan 10 000 000 liraya kadar para cezası verilir. Birinci ve ikinci fıkralarda belirtilen fiillerin tekrarı halinde para cezaları bir katı artırılarak verilir. Yukarıdaki fıkralarda gösterilen cezalar, ilgisine göre doğrudan doğruya belediyeler veya en büyük mülki amir tarafından verilir. İlgili idarenin Cumhuriyet Savcılığı aracılığıyla sulh ceza mahkemesine başvurusu üzerine, bu mahkemelerce ayrıca, yukarıdaki fıkralara göre ceza verilen fenni mesuller ve müteahhitler hakkında bir yıldan beş yıla kadar meslekten men cezasına da hükmolunur. Bu husustaki mahkeme kararları ilgili idarelerce Bakanlığa ve meslek mensubunun bağlı olduğu meslek teşekkülüne bildirilir.
— Bu Kanunun uygulanmasında, yapı denetim kuruluşları imar mevzuatı uyarınca öngörülen fennî mesuliyeti ilgili idareye karşı üstlenir. Yapı denetim kuruluşları, denetçi mimar ve mühendisler, proje müellifleri, laboratuvar görevlileri ve yapı müteahhidi ile birlikte yapının ruhsat ve eklerine, fen, sanat ve sağlık kurallarına aykırı, eksik, hatalı ve kusurlu yapılmış olması nedeniyle ortaya çıkan yapı hasarından dolayı yapı sahibi ve ilgili idareye karşı, kusurları oranında sorumludurlar. Bu sorumluluğun süresi; yapı kullanma izninin alındığı tarihten itibaren, yapının taşıyıcı sisteminden dolayı on beş yıl, taşıyıcı olmayan diğer kısımlarda ise iki yıldır. Yapıda, yapı kullanma izni alındıktan sonra, ilgili idareden izin alınmadan yapılacak esaslı tadilatın doğacak yapı hasarından, izinsiz tadilat yapan sorumludur. Yapı denetim kuruluşu; yazılı ihtarına rağmen yapı sahibi tarafından önlemleri alınmayan, parsel dışında meydana gelen ve yapıda hasar oluşturan yer kayması, çığ düşmesi, kaya düşmesi ve sel baskınından doğan hasarlardan sorumlu değildir. Yapı denetim kuruluşlarının yöneticileri, ortakları, denetçi mimar ve mühendisleri ile proje müellifleri, laboratuvar görevlileri ve yapı müteahhidi; bu Kanunun uygulanmasından dolayı ortaya çıkan yapı hasarından sorumludur.	

4708 sayılı yasa denetim görevini bir sorumluluk olarak kanuna işlemiştir.sorumluluk ifadesi gereği cezai, idari ve hukuki(tazminat)sorumluluğu doğmaktadır. Denetçiler kamu görevlisi olarak değerlendirildikleri, kamusal görev yaptıkları için , görev ihmallerinde 765 sayılı TCK nun 3 bab4. fıkrasındaki görevi ihmal ve görevi kötüye kullanma ile ilgili hükümlerine göre cezalandırılır. İdari sorumluluk gereği, aldıkları ceza süresince başka hiçbir YDKda çalışamazlar. Sicilleri bozulduğunda denetçi belgeleri iptal edilir ve yenilenmez. Tazminat sorumluluğu gereği kusurları oranında doğacak zararı (maddi , yoksun kalma ve manevi tazminatı ödemekle yükümlüdürler.	3194 de böyle bir açıklık yoktur.
--	--